Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 So. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 So. Lawndale Ave. Telephone Rockwell 4904.

LETO—YEAR XVIII. Cena lista je $6.00. Entered as second-class matter January 23, 1918, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., petek, 29. maja (May 29), 1925. Subscription $6.00 Yearly. ŠTEV.—NUMBER 126

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

EKSPLOZIJA JE POKOPALA 60 RUDARJEV

Nov kapitalistični umor se je izvršil v Severni Karolini. Prvi dan so prinesli na površje šest trupel. Ogenj in plini ovirajo rešilno delo. Governer je poslal vojaške čete na lice mesta.

Coal Glen, N. C., 28. maja.—Razstrelba v premogovniku Carolina Coal kompanije je včeraj predpoldne pokopala najmanj 60 rudarjev. Rudarji v sosednjih premogovnikih so takoj pustili delo in šli na pomoč zasutim tovarišem, toda ogenj in strupeni plini so preprečili vstop v jamo. Šele pozno v noč je skupina mož prodrla tako daleč, da je našla in prinesla na površje šest mrličev.

Med ponesrečenci je 40 belokožcev in 20 zamorcev. Neki delovodja je sinoči poročal, da manjka 71 rudarskih svetilk v preoblačevalnici. Iz tega je sklepati, da je število žrtev morda večje.

Razstrelba je deloma porušila glavni jamič; tir je zametan s stebrovjem, ki je bilo kmalu v ognju. Drugega uhoda v jamo ni, razen šahta za ventilacijo in neke stare, opuščene luknje, ki je že napol zasuta.

Upanje, da so pokopani rudarji še živi, je izginilo že sinoči. Dim in plini so nedvomno zadušili siromake kolikor ni bilo na mestu ubitih vsled eksplozije. Bili sta dve razstrelbi. Prva se je pripetila 500 čevljev od ustja jame, druga čez pol ure pa 1000 čevljev.

Ob ustju premogovnika se odigravajo običajne tragične scene. Množica žena in otrok je stala tamkaj vso noč in čakala na svojce, katerih najbrž ne bo več videla živih.

Reševalno delo se danes nadaljuje in upati je, da bodo vsi mrliči zunaj pred nočjo. Prevetrovalnica, ki je gonila svež zrak v jamo vso noč, je mogoče izčistila rove dima in plinov. Governer McLean je poslal četo miličarjev na lice mesta, da skrbe za red in pomagajo pri delu.

Trockij je porazil Zinovjeva

Imenovanje bivšega vojnega komisarja v prezidij vrhovnega ekonomskega sveta je Stalinova zasluga.

Moskva, 28. maja.—Včeraj je bilo uradno naznanjeno, da je Leon Trockij, bivši vojni komisar, ki se je bil zadnje čase spri z voditelji tretje internacionale, imenovan članom prezidija vrhovnega ekonomskega sveta in predsednikom splošnega odbora za koncesije.

Imenovanje Trockija za to odlično mesto je zmaga Stalina, komisarijata narodnih manjšin, ki vedno deluje za slogo v sovjetski vladi. Obenem je poraz Zinovjeva, predsednika izvrševalnega odbora tretje internacionale, ki je hotel na vsak način poriniti Trockija v privatno življenje in pozabnost. Toda Trockij ne bo imel dosti časa za politično delovanje. Njegove nove službe so take, da bo vedno zaposlen z važnimi rekonstrukcijskimi, ekonomskimi in industrijskimi problemi. Za svoje delo je odgovoren Džerdžinskemu, predsedniku vrhovnega ekonomskega sveta.

Učiteljice morajo imeti daljša krila.

Chicago. — Čikaški šolski superintendent McAndrews je 27. maja odredil, da morajo učiteljice v javnih šolah v bodoče nositi nekoliko daljše in malo širše obleke. Kratka in ozka krila se ne spodobijo v razredu, pravi McAndrews.

Pregled dnevnih dogodkov

Amerika.

Zopet eksplozija v premogovniku, topot v Severni Karolini; 60 rudarjev je izgubilo življenje.

Devetinpetdeset rudarjev aretiranih v West Virginiji radi kršenja "indžunkšna".

Mrtvilo je zavladalo v Beli hiši.

Železniški kralji konferirajo glede motorne konkurence.

Mnenja v New Yorku, da je Amundsen zabredel proti Alaski.

Po svetu.

Barbarsko javno obešanje v Bolgariji.

Francoski socialisti zahtevajo mir v Maroku.

Imenovanje Trockija na odlično mesto v vladi pomeni, da je Zinovjev pogorel.

Švedska je zmanjšala armado.

Amundsen je morda zabredel v Alasko

Teden dni je minilo odkar je smeli polarni raziskovalec izginil s petorico drugih mož v severnem ledu in snegu.

Oslo, Norveška, 28. maja. — Norveška vlada bo najbrž že jutri apelirala na ameriško vlado, naj pomaga pri iskanju Amundsenove ekspedicije.

Iz Berlina poročajo, da je nemška vlada pripravljena poslati cepelin na severni tečaj za iskanje izgubljenih letalcev.

New York, N. Y., 28. maja. — Danes je preklo teden dni odkar sta Amundsen in Ellsworth poletela z dvema eroplanoma iz Kings Baya na Spitzbergenu proti severnemu tečaju. Do danes še ni od njiju najmanjšega glasu. Vzela sta seboj vsak po dva moža in dovolj gasolina ter drugih potrebščin za tja in nazaj. Naznanila sta, da se vrneta v 24. urah. Minilo je sedem dni in še se nista vrnila. Kaj je zadržalo šest mož na lednikih severnega tečaja? Ali so sploh dospeli na severni tečaj? Ako so, kaj delajo tam toliko časa? Ako niso, kaj se je zgodilo in kje?

To so vprašanja, ki jih zastavljajo vsi, kateri se zanimajo za Amundsenovo ekspedicijo.

Vernon S. Prentice, newyorški borzijan in svak Lincolna Ellswortha, je dejal včeraj, da je Amundsen nameraval obiskati neznan teritorij med severnim tečajem in Alasko, če bo dopuščalo mirno vreme. Prentice še vedno upa, da je vse v redu z ekspedicijo. Eroplana sta nedvomno dospela na severni tečaj še tisti dan. Znanstveno opazovanje je vzelo okrog 10 ur, lahko pa tudi dan ali dva. Ko je bilo končano, in če je bilo lepo vreme, se je Amundsen najbrž odločil za zračno križarjenje nad do danes še neznanim ledenim krajem, ki leži med tečajem in Alasko. Na ta način sta letali zabredli proti jugo-zapadu in zdaj mogoče krožita kje nad skrajnim severnim koncem Alaske.

Tako Prentice.

Oslo, Norveška, 28. maja. — Norveški uradni krogi so po enem tednu čakanja prišli do zaključka, da je treba organizirati ekspedicijo, ki pojde iskat polarne letalce. Rolf Jacobsen, domobranski minister, je rekel včeraj v intervjuvu, da bo vlada kmalu storila potrebne korake.

Vladna kriza v Belgiji se nadaljuje.

Bruselj, 28. maja.—Bruseljski župan Max je včeraj informiral kralja, da ne more organizirati niti "bizniške" vlade.

Američani kupujejo gledališča v Londonu.

London, 28. maja.—Lee Shubert iz Amerike je pokupil polovične interese v šestih londonskih gledališčih.

Agitirajte za "Prosveto"!

V BELI HIŠI JE ZAVLADALO MRTVILO

KRIVDO JE PRIPISOVATI IZJALOVLJENEMU POZIVU ZA PORAVNANJE DOLGOV.

Zadevo bo morda vzel v roke kongres meseca decembra.

Washington. — Poizkus državnega tajnika Kellogga, da kolekta vsaj del evropskih vojnih in povojnih dolgov in spravi denar v zvezno zakladnico, se je pokazal kot čisto ponesrečena reč.

Nihče ne mara resno razpravljati radi plačila, dokler ne vidi, da je tudi Francija pripravljena k temu. Francija pa, ki je navihano razdala med ameriške žurnaliste, bankirje in univerzitetne profesorje vojaška odlikovanja, je kar prezrla opozorilo radi plačanja. Zdaj je razvila veliko kolonijalno vojno avanturo v Afriki ter kliče ves svet na pričevanje, kako je sama potrebna denarja in novih posojil iz Wall Streeta.

Senator Borah, ki je podžgal Kellogga, naj prične terjati Francijo, dobiva cele kupe ne preveč laskavih pisem iz Francije. Nekateri ga nazivajo celo tepca, drugi vidijo v njem nevarnega agenta iz Moskve, ki namerava uničiti zapadno civilizacijo, mnogi ga imenujejo povprečnega provincijalnega političarja, a nikdo pa ne pošlje čeka.

V Beli hiši vlada mrtvilo. Kellogg ni dobil nikake opore pri svojem neuspešnem kolektanju. Mellon, Morgan in kompanija se nikakor ne ogrevajo za to, da bi Francija, Belgija, Rumunija in druge naložile še višje davke na svoja ljudstva v svrho plačevanja, kar dolgujejo zakladnici Združenih držav. Naši mednarodni bankirji so izvozili tako veliko kapitala v Evropo, da se jim zdi kakor bi sami imeli prvovrstno vknjižbo na dolgujoča ljudstva. Strinjajo se sicer s tem, da bi evropske države ne smele več rabiti denarja za vojskovanje, a hočejo pa dobiti čimveč profita na račun posojil.

Element v kongresu, ki ga vodi Borah ter zahteva, da Francija, Italija in Belgija pričnejo plačevati, zdaj prizna, da ne bo storjenega najmanjšega plačila, dokler zadeve ne bo vzel v roke kongres sam. Pripravlja se za prihodnjo sejo v decembru, da sprejme zakon, kateri bo prepovedoval ameriškim bankirjem dajati še kaka posojila tako dolgo, dokler ne bodo tuje vlade Ameriki vračale dolga. To je lahko sprejeti kot dodatek k zakonu, ki se nanaša na federalni rezervni sistem ,kateremu spadajo veliki bankirji. To bi bila nekaka blokada okoli tujih dolžnikov.

Kakor hitro bodo pa Mellonovi bankirji spoznali, da je kongres trmast v svoji zahtevi, bodo pa pričeli moledovati in naglašali bodo dejstvo, da je zapadna Evropa z balkanskimi državami vred uničena po vojni ter da Nemčija ne more plačati dolgov Franciji, Belgiji in Italiji. Na kongres bo prišel apel za črtanje evropejskih dolgov, češ, da ne bo evropski polom uničil evropejske kakor tudi ameriške trgovine in industrije.

Borah pravi, da bi Francija in Belgija lahko plačali brez ozira na carinsko steno, ki obdaja Združene države, in brez ozira na nemške reparacije. Zatrjuje pa, da bi bilo za Anglijo težje, čeprav se vidi, da bi bila ona še najbolj zmožna, če bi le povišala ceno kavčuka, ki ga od nje kupuje Amerika, kakor tudi po njenem trdnem držanju oljnih vrelcev po vsem svetu.

VREME.

Chicago in okolica: V soboto v splošnem jasno. Solnce izide ob 5:19, zaide ob 8:15.

Socialisti zahtevajo konec vojne v Maroku

Ostra debata v francoskem parlamentu. Seja je bila pretrgana, ko so komunisti peli "Internacionalo."

Pariz, 28. maja.—Burna debata o maročanski krvavi kampanji je zdaj v teku v francoski nižji zbornici. Razprava je bila otvorjena že včeraj popoldne, toda končala je med kravali. Višek nemira je bil dosežen, ko so komunistični poslanci zapeli "Internacionalo." Tedaj je zbornični predsednik Herriot zaključil sejo.

Debata se suče okrog vladine zahteve, da parlament dovoli 30 milijonov frankov kredita za nadaljevanje vojne v Maroku. Socialisti in komunisti so zahtevali, da vlada takoj sklene mir z Rifijanci. Pierre Renaudel, socialistični voditelj, je dejal, da maročanska vojna lahko izzove mednarodne komplikacije. Socialistična stranka ne zahteva, da Francija izprazni kolonijo, zahteva pa, da je takoj konec vojne za prestiž. Francoski delavci so proti tej vojni. Čemu pošiljati Francoze v klavnico samo za čast Francije? Zakaj trošiti milijone v času velike finančne krize?—Renaudel je rekel, da Francije bi ne smelo biti prav nič sram stopiti v mirovna pogajanja z Abdel-Krimom. Zakaj Francija ne poveri te zadeve ligi narodov v rešitev?

Komunist Doriot je dejal, da je prejel pismo od nekega francoskega vojaka v Maroku, ki se pritožuje kako grdo postopajo z njimi častniki. Tega mora biti konec. Abdel-Krim je pripravljen na mir, toda Španci mu ne dajo miru. Cela krvava drama v Maroku je delo špansko-francoskega sindikata, ki hoče izkoriščati maročanska naravna bogastva.

Doriot je tudi omenil barbarska početja francoskih poveljnikov v Maroku. Francozi so pred kratkim paradirali po Fezu, glavnem mestu francoske kolonije in nosili na kolih glave ubitih Rifijancev v svrho, da oplašijo domačine, ki so kazali znake upora.

Švedska je reducirala armado

Parlament je sprejel odredbo socialistične vlade za zmanjšanje oboroženih sil na suhem in vodi.

Stockholm, 28. maja. — Obe zbornici švedskega parlamenta sta z malimi izpremembami sprejeli načrt socialistične vlade za zmanjšanje armade in mornarice. Nižja zbornica je odobrila načrt s 137 proti 86, višja pa s 85 proti 60 glasovom.

Švedska bo zdaj reducirala svoje oborožene sile na minimum. Švedska armada postane policija, ki bo skrbela le za notranji red in mednarodne obligacije države.

RESOLUCIJA ZA PIVO V ČIKAŠKEM SVETU.

Chicago. — Alderman John Toman je v sredo predložil resolucijo, ki se glasi, da čikaški občinski svet apelira na legislaturo, naj dovoli ljudstvu v Illinoisu, da se z referendumom izreče, če se strinja, da se vrneta pivo in vino. Glasovanje o resoluciji se vrši v kratkem.

Istočasno je poslanec Weber v springfieldski legislaturi predložil resolucijo, s katero zbornica apelira na kongres, naj uvede splošno ljudstvo glasovanje po vsej deželi glede prohibicije.

NAROČNIKOM.

Vsled postavnega praznika Kinčanja grobov (Decoration Day) v soboto 30. maja Prosveta ne izide.

ZNAMENITA KONFERENCA V CHICAGU

OBDRŽAVAJO JO LASTNIKI TOVORNIH AVTOMOBILOV IN ŽELEZNIŠKI PODJETNIKI.

Konkurenca s "trucki" po srednjem zapadu je občutna za železnice.

Chicago, Ill. — Pennsylvanska železniška družba se hitro vživi v razmere. To se vidi zlasti iz zatrdila njenega zastopnika na konferenci v hotelu "LaSalle", ki je izjavil, da je železniška družba pripravljena uvesti motorna vozila, tovorne avtomobile, kateri bodo urnejše in cenejše dostavljali blago, kot železnica sama, ako bo šlo samo za kratke razdalje. Za dolga prevažanja avtomobili seveda niso, ampak za kratko pot bi bilo treba organizirati. Morse, kateri je govoril za Pennsylvansko železniško družbo, je naglasil, da je treba odpraviti pogubonosno konkurenco za železniške družbe, a obenem pa je tolmačil, da je njegova družba sama pripravljena uvesti tovorne avtomobile: Očividno ne privošči tega dobička drugim, zato če ima že železnica konkurenco, naj ima svojo lastno.

Organizirani lastniki tovornih avtomobilov imajo vsekakor veliko nasprotnikov od strani železniških družb, katere izgubljajo radi njih dobiček. Vendar pa se ta način prometa povzpeva, ker za kratke distance lahko dovaža dosti ceneje in hitrejše svoje tovore. Razvijal pa bi se ta promet še bolje, ako bi bile javne ceste zgrajene trdnejše in bi jih bilo več. Zastopniki torej tudi zahtevajo izboljšavo cest, tlakovanje in gradnjo novih.

Železniški ravnatelj za okraj Cook, v katerem se nahaja mesto Chicago, je tudi na konferenci. Priznal je na zborovanju, da je v resnici Chicago najbolj zagačeno mesto na svetu. Cestnih izhodov ima bore malo in še tisti so nezadostni. Zato je promet na izhodnih cestah in mesta naravnost neznosen. Izdelali so načrt, po katerem naj bi na svoj način mesto s predmestji zgradilo ceste, ki bodo zadostovale vedno rastočemu prometu.

V čikaško mesto se vsaki dan pri vhodih pelje ven in notri povprečno 110,000 motornih vozil, kar je 36 odstotkov vseh registriranih v Chicagu. Izmed teh je kakih 6000 tovornih avtomobilov, ki prevozijo vsaki dan najmanj 5,600 ton blaga.

Ugotovljeno je, da pri izdajanju licenc in drugih obdavčenjih avtomobilisti dosti več plačajo mestu kakor pa ono v resnici potroši za ceste, tako da mestu prihranijo $4,400,000 na leto. Ves ta ogromen promet pa dokazuje, da je izhodnih cest iz Chicaga premalo ter bo v bližnji bodočnosti graditi še veliko tlakovanih cest.

Tajnik za poljedelstvo N. Jardine je izjavil, da se železniškim družbam ni treba bati razvijajočega se prometa s tovornimi avtomobili. On tolaži s tem, da tovorni avtomobili konkurirajo samo pri kratkih razdaljah iz mest. V resnici pa je ravno pri kratkih razdaljah tudi na železnicah veliko prometa, in če bo ta odtegnjen, bodo trmaste železniške družbe spoznale, da je le njim v škodo, ako niso poznale meje pri višanju prevozninskih pristojbin.

Po vsej deželi, zlasti pa po srednjem zapadu se farmarji organizirajo v malih zadrugah in si tako nabavljajo tovorne avtomobile, da morejo svoje blago dostavljati direktno v mesto konzumentom ali malim trgovcem ter istočasno pa nakupijo svoje potrebščine in jim ni treba plačevati drage tovornine. Zavest, ki se pričenja širiti med poljedelci, da se morajo organizirati v zadrugah ter se tako rešiti odvisnosti od prekupcev in železniških družb, tudi ne ugaja železniškim družbam. Z novimi odredbami na konferenci bi rade zajezile ta konkurenčni jez.

Brutalno javno obešanje v Sofiji

Trije komunisti zadavljeni vpričo velike množice. Nihče pa ni hotel prevzeti službe rablja. Poročila pa se ne ujemajo, ker druga vest se glasi, da so cigani izvršili rabeljsko službo. Nove smrtne obsodbe.

Sofija, Bolgarija, 28. maja. — Trije komunisti, ki so bili obsojeni na smrt pred vojnim sodiščem kot glavni povzročitelji razstrelbe v cerkvi sv. Kralja, so bili včeraj zjutraj ob osmih obešeni javno na trgu. Na tisoče ljudi je gledalo obešanje. Zdelo se je, da so bili vsi prebivalci Sofije zbrani na trgu. Močan kordon vojaštva in policije je obkrožal oder, na katerem so stala vešala. Oblastniki vojnega sodišča so naznanili občinstvu, da se lahko vsakdo prijavi za rablja. Klicali so sorodnike ubitih v cerkvi, naj se maščujejo in zadrgnejo vrat obsojencem. Nihče se ni hotel oglasiti. Končno je bil pozvan uradni krvnik Demir, star rabelj, ki je izvršil eksekucijo.

Obešeni so bili: mežnar Peter Zagorski, odvetnik Marko Friedmann in polkovnik Kojev.

Vojno sodišče je obsodilo na smrt francosko ženo Mallet Nikolovo, švicarskega državljana Legesa in kmeta Peršemljeva. Obtoženi so bili, da so skrivali v svojih stanovanjih one, ki so bili včeraj obešeni. Legesova žena in sin Nikolove sta bila obsojena v dosmrtno ječo.

(Drugo poročilo iz Berlina, ki nosi datum od srede, se glasi, da je 30,000 oseb gledalo obešanje. Trojna vešala so stala na trgu za židovskim pokopališčem in vsi trije obsojenci so bili obešeni hkratu. Vojaški častniki, ki so vodili eksekucijo, so najeli tri cigane v narodnem kostumu za rablje. Cigani so med smehom nataknili možem zanko okrog vratu. Vsak je stal na eni mizi. Ko so bile zanke nataknjene, so cigani potegnili mize izpod nog obsojencev in zadnji so se davili na vrvi, dokler niso nehali gibati.

Večina gledalcev je snela klobuke z glav, ko so komunisti umirali, toda več sto ljudi je divje ploskalo in vpilo: "Tako je! Prav vam je! Crknite, svinje!"—Friedmann in Kojev sta izjavila pred smrtjo, da sta nedolžna.

Cigani so dobili za svoje krvniško delo sto levov vsak.)

59 RUDARJEV VRŽENIH ZAPOR.

54 drugih je plačalo $1 globe, ko so kršili sodnijsko prepoved v West Virginiji.

Fairmont, W. Va. — 113 rudarjev je bilo v sredo aretiranih na obtožbo, da so kršili "injunction", ki je naperjen proti stavkujočim rudarskim delavcem. Kršenje obstoji v tem, da so rudarji piketirali in nagovarjali neunijske delavce, naj pristopijo k organizaciji.

Sodnik W. S. Meredith je obsodil vse aretirance na $1 denarne kazni in povrnitev sodnih stroškov. 54 rudarjev je plačalo globo, ostalih 59 se je pa uprlo in sodnik jih je poslal za deset dni v zapor. Enajst žensk, ki so bile aretirane z možmi vred, je bilo oproščenih.

RUSKI PRORAČUN JE DOLOČEN.

Washington. — Poročilo od komisarijata Sovjetskih unij pokazuje, da je sovjetska zakladnica slednjič dovolila uniji republik ustanoviti določen proračun za tekočega pol leta. Vladni dohodki v zadnjih šestih mesecih so znašali $58,000,000 več kakor pričakovano. Ta prebitek bo šel za razvoj industrije in poljedelstva kakor tudi za kreditiranje elektrifikacije.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) $5.00 na leto, $2.50 za pol leta in $1.25 za tri mesece; Chicago in Cicero $6.50 na leto, $3.25 za pol leta, $1.65 za tri mesece, in za inozemstvo $8.00.

Naslov za vse, kar ima stik z listom:
"PROSVETA"
2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada $5.00 per year; Chicago $6.50, and foreign countries $8.00 per year.

"MEMBER of The FEDERATED PRESS"

UNION LABEL APPLIED FOR

Datum v oklepaju n. pr. (April 30-1925) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da ve vam ne ustavi list.

IN KAM PLOVEJO V JUGOSLAVIJI?

V razvoj, bi se lahko odgovorilo nakratko nato vprašanje. Ampak temu odgovoru je treba takoj dodati, da bo v Jugoslaviji še na tisoče žrtev in žrtev, preden pride Jugoslavija na pravo pot razvoja, t. j. na pot, na kateri se zagovorniki napredka in reakcije med sabo kosajo le z uma svitlim mečem, na katerem se gospodujoči režim ne poslužuje več izjemnih zakonov, ječ in pogonov, ampak skuša zajeziti napredek s protiargumenti.

Jugoslavija se danes nahaja tam, kjer so bile druge evropejske države na severo-zapadu in zapadu v minolem stoletju. To ni nič čudnega. Jugoslavija je poljedelska dežela in sicer dežela, v kateri pravi še ogromna večina poljedelskih sinov, tako je delal moj oče in tako bom delal tudi jaz. V deželi, v kateri so take razmere, je nekaj naravnega, ako se gospodujoči sloj poslužuje sredstev za zajezenje napredka, o katerih čitamo, da so bili v naprednih deželah v navadi pred enim stoletjem ali pa še več.

Delavstvo v Jugoslaviji je tista sila, ki se bojuje za napredek. Režim je pa v rokah tistih, ki so naravni nasprotniki vsakega napredka. Večinoma so sinovi poljedelcev in uradnikov, ki imajo odločilno besedo pri režimu. Vzrasli so v razmerah, v kakeršnih so ostali njih bratje in sestre, ki še obdelujejo polja, ali so pa poslušali nauke svojih očetov—birokratov, ki ne verjamejo v Darwinovo teorijo, da napredek prične od zdolaj navzgor, ampak da napredek pričenja v človeški družbi od kronanega vladarja nizdol. Za njih očete je bil Francjožef napredek vseh napredkov ne radi tega, ker mu je bilo ime Francjožef in ker je bil Habsburžan, ampak zaraditega, ker je bil kronan vladar. In tako tudi danes pričakujejo vse od vlade, od vzpostavljenja režima. Njim je vseeno, ako je na krmilu režima—vlade Pašič ali pa kateri zamorec iz srednje Afrike, samo da se imenuje ministerski predsednik. Kajti njih možgani so prepričani, da komur je Bog podelil urad, tistemu je dal tudi pamet.

In kjer so take razmere, se ne smemo čuditi, ako se mislijo uvesti ogrske volitve. Z drugimi besedami to pomeni, da se odpravijo tajne volitve in se nadomestijo z javnimi volitvami. Ti kratkovidneži pač računijo s tem, da se bodo kmetje bali izgovarjati ime opozicijonalnega kandidata v prčujočnosti vladnega komisarja. Ljudstvo namreč sodijo po sebi, češ, da je strahopetno, ker ne gredo nikdar med ljudstvo in ga ne poslušajo, kadar se razgovarja med sabo. Tako so delali škrici tudi v minolem stoletju v severnozapadnih in zapadnih evropejskih državah pred ljudskimi viharji. Posledica tega je bila, da so jih ljudski viharji zajeli nepripravljene in da so morali v nekaj dneh priznati, čimur so se vpirali skozi desetletja. To pride tudi v Jugoslaviji.

Zdaj se režimovci trudijo poslabšati tiskovni zakon. V svoji zabitosti si domišljajo, da ustavijo napredek, ako poslabšajo tiskovni zakon tako, da bodo lahko poslali vsakega urednika v ječo, ki ne bo tako plesal, kot mu bodo brenkali na tamburice. V poostrenju tiskovnega zakona vidijo ti kratkovidneži, ki smatrajo sebe za zelo razumne državnike, sredstvo, s katerim ukinejo ves napredek v Jugoslaviji. Pripravljajo se tudi, da poslabšajo zborovalni in društveni zakon.

Ubogi siromaki na duhu! Stara črnožolta Avstrija je imela tiskovni zakon, da je nad uredniki vedno visel Damoklejev meč. Imela je zborovalni in društveni zakon, ki ni imel drugje para v Evropi kot v carski Rusiji. In kje je danes črnožolta Avstrija in Habsburžani, za katere so molili duhovni vseh ver, posebno pa katoliški pri litanijah? Vse je vzel vrag, ljudstvo, za katerega duhovni niso molili nikdar, je pa še danes tukaj, in se bojuje za boljše razmere, katerih ne marajo režimovci.

Režimovci seveda ne vidijo tega. Slepi so, kot so bili režimovci v nekdanji habsburški Avstriji. V njih očeh je vsakdo puntar, ki priporoča, kar njih trhli in razjedeni možgani ne morejo zapopasti, da koristi Jugoslaviji. In puntarje je treba po režimovski logiki seveda kaznovati. Kolikor bolj trdo se kaznujejo grešniki, ki ne soglašajo z režimovci, toliko bolj trdna je Jugoslavija po mislih teh okostnelih in srednjeveških režimovcih.

Ampak Jugoslavija kljub temu plove v napredek! Režimovci je ne bodo zadržali!

Amerika—svetovni bankir in policaj

Amerika je danes največja posojilnica na svetu. Več ameriškega denarja je danes investiranega v inozemstvu kakor angleškega in veliko več kot francoskega, nemškega ali italijanskega. Kjerkoli ljudje iščejo denar — na Kitajskem, v Vzhodni Indiji, Južni Ameriki ali v ruiniranih deželah Evrope — povsod se obračajo na naš Wall street za pomoč. In naš Wall street, ki posojuje denar, na desno in levo, narekuje dolžnikom pogoje kako se morajo razvijati in rekonstruirati.

O, biti Amerikanec, je danes velika reč! Naš denar je najtrdnejši in posodimo ga več kot katera druga dežela na svetu; mi financiramo in "stabiliziramo" svet. Naš trgovinski department se baha, da imamo enajst milijard dolarjev investiranih v inozemstvu in te milijarde "nam" prinesejo vsako leto blizu milijardo v obrestih. Noben imperij v zgodovini sveta še ni bil tako bogat in mogočen. Kar "mi" rečemo, to je.

Bahamo se — pri tem moramo pozabiti na indijanske vojne — da smo vso našo moč dosegli mirno, brez starih brutalnosti vojne. Nismo šli v vojno za teritorije. Naša sreča je — tako se bahamo — ker smo dobro izkoristili trgovinske prilike. Priznati je treba, da nas je narava precej obdarila. Imamo komaj šest odstotkov prebivalstva na svetu in sedem odstotkov površine sveta, toda na naši sedemodstotni površini produciramo dvajset odstotkov zlata, 25 odstotkov pšenice, 40 odstotkov železa in jekla, 52 odstotkov premoga, 60 odstotkov bakra in bombaža, 66 odstotkov petroleja in 85 odstotkov avtomobilov. Navzlic temu se ne zadovoljujemo z našimi proizvodi, temveč segamo po vsem svetu, kjer je kaj naturnega bogastva in cenenih bogastev. Guggenheimi so vtaknili milijone dolarjev v bakrene rudnike v Chilu, United Fruit Company kontrolira faktično vso trgovino vseh republik Centralne Amerike, sladkorne družbe, ki so grupirane okoli National City banke v New Yorku, so naredile iz Kube najbogatejšo provinco na svetu; naše petrolejske kompanije, katerim je generozno šel v roke mr. Hughes, so primorale Angleže, da so odstopili svoj monopol olja v Mezopotamiji in Perziji ter imajo svoje iskalce petroleja po vseh kontinentih sveta; končno so naši veliki bančni zavodi posegli v srca starih imperijev in kupujejo kar cele kombinacije, katere so pred vojno izkoriščale bolj zaostale evropejske dežele.

Ta naša sila je tako nova, da se je še komaj zavedamo. Pred vojno smo se pečali z razvojem naših lastnih industrij in teritorijev. Vojna je pa bila revolucija v naši ekonomski zgodovini. Obrnili smo oči po svetu. Naša prva posojila so bila v španski Ameriki. Prvo večje posojilo je šlo iz Amerike tekom rusko-japonske vojne. Ampak še to je bila malenkost. Ko se je Amerika opomogla iz krize v letu 1907., je nadaljevala s posojili. Ob koncu leta 1913 so vsa posojila znašala $180,000,000. Toda v letu 1920 je vsota znašala $464,000,000, leta 1921 $600,000,000, leto kasneje $900,000,000 in od tedaj investiramo milijardo dolarjev vsako leto. V zadnjih šestih letih je Amerika naložila zunaj več kapitala kakor Anglija v sto letih. Celo Anglija je bila invadirana! Njeni dominiji dolgujejo nam, ne materi Angliji! V industrijah Kanade je danes trikrat več ameriškega kakor angleškega kapitala.

Pred vojno je naš denar konkuriral z denarjem drugih dežel. Republika v španski Ameriki je lahko vprašala za posojilo v Londonu, Parizu, Berlinu, Rimu ali New Yorku, kadar ga je rabila. Konkurenčne razmere so bile take, da nobena grupa bankirjev ni mogla dobiti pogojev, ki bi ji bili zagotovili kontrolo nad vlado dolžnika. Res je, da smo se polastili Nicarague leta 1912, ampak šele vojna nam je dala prvo priliko, da smo poslali vojaške čete na Haiti in Santo Domingo ter prisilili ondotne vlade, da so vzele posojilo na podlagi pogojev z rezultatom, da sta ta dva otoka danes provinci Wall streeta.

Po vojni nismo več bili tako grobi. Ameriški bankirji, katerim je šel državni department lepo na roke, so se lotili drugačnih metod in dosegli, da so dobili pod svojo kontrolo cele dežele brez oborožene sile. Od časa do časa seveda pošljemo vojaške čete v Honduras in Guatemalo v svrho, da zasadimo merico "božjega strahu" v srca rebelev, toda to so male izjeme. Večji del Južne in Srednje Amerike je bil premagan in okupiran na drugi način. Lismanova finančna tvrdka je dobila kontrolo v republiki Salvador brez orožja in sindikat Equitable je prevzel ves finančni sistem v Boliviji v svoje roke, ne da bi bila vlada v Washingtonu količkaj intervenirala.

Potek teh naših akcij v malih republikah Centralne in Južne Amerike je značilen, ker kaže smer ameriškega finančnega osvajanja drugih dežel, če bo ljudstvo še nadalje prepuščalo zunanjo politiko Wall Streetu. Ameriško ljudstvo malo ve, kako vlada pomaga privatnim kapitalistom razvijati trgovino v tujih deželah. In če kaj izve, tedaj misli, da je to patrijotično delo.

Izkratka: Amerika postaja v interesu Wall streeta policaj vsega sveta. Danes policiramo in žandarimo na Kubi, Haitiju, Santo Domingu, v Panami in Hondurasu. Naši kapitalisti imajo faktično kontrolo v Guatemali, Salvadorju, Boliviji, Colombiji, na Kostariki in do gotove meje v Peruviji. Vmešavanje v Mehiki je stara povest, ki ni vredna ponavljanja. In zdaj se naša žandarska služba razširja tudi na Azijo in Evropo.

Kdaj smo šli žandarit v Azijo? Ameriška javnost ve malo ali nič, da je kongres preteklo zimo sprejel odredbo, ki je bila na pretkan način prilepljena k mornarični apropriacijski predlogi (to je predloga, ki daje vladi pravico trošiti toliko in toliko denarja za bojno mornarico). Odredba se glasi, da mornariški department lahko zgradi šest reških topničark, ki se pošljejo na kitajske reke v svrho, da tam ščitijo ameriške državljane in ameriške interese pred kitajskimi banditi in kitajskimi revolucijonarji! Vsaka teh topničark stane brez topov $700,000. Senatorjem je bilo pojasnjeno, da bodo topničarke v glavnem križarile po reki Jangtse, ki seže najdalj v notranjost Kitajske.

Pet milijonov dolarjev na bojne ladje, ki bodo patruljirale notranjo Kitajsko! Kaj še pride? Ali bo kaj čudnega, ako prihodnji kongres dovoli denar za bojne ladje ,ki pojdejo patruljirat Donavo in Reno v interesu Wall streeta? Nič ne bo čudnega. Logična posledica bo tega, kar delamo zadnjih deset let. Najprej posodimo denar. Nato intervenira državni department. Potem sledi bojna mornarica. Tak je zgodovinski razvoj imperija. Svetovni bankir postane svetovni policaj. — "The Nation".

JAVNA GOVORNICA

Eveleth, Minn. — Dnevi gredo svojo pot in leta končavajo njih tek. To je naše življenje. Usoda nekomu poteče v veselje, drugega vodi v žalost. Dne 2. junija poteče leto dni, kar smo izročili materi zemlji nepozabno hčer Lilly, članico društva "Eveleth" št. 130 S. N. P. J. v nežni mladosti 16 let in šest mesecev. Izguba dobre in pridne hčere nam je res težka in nepopisna. Bila je mirno, skrbno in premišljeno dekle. Znala je potrpežljivo prenašati grenkosti in težave življenja.

Sorodniki in znanci so nam izkazali sožalje v grenkih urah, okrasili so krsto ljubo pokojnice z venci in cvetjem. Zahvaljujemo se jim za to. Članice društva so se udeležile v velikem številu pogreba. Prijateljsko njih sočutje nam je bilo velika uteha. Nepozabni hčeri blag spomin. — John in Mary Janc, starši; John William, Frances in Juli, bratje in sestre.

Cleveland, Ohio. — V nekem tukajšnjem listu sem čital zanimivo poročilo iz Collinwooda, kjer dopisnik piše bolj miroljubno. Čudno se mi vidi, od kot izpremenba. Postal je milejši napram rdečemu elementu. Kaj je vzrok nenadnemu preobratu, nevem. Nekaj je gotovo, ali je bil strah pred strogo cenzuro, da pojde v koš, kakor prejšnji, ali pa se je poboljšal, da je postal res to, kar so mu klerikalci očitali, da je polovičar. Tudi naš gospod župnik je vabil za nedeljo dne 24. maja vse katoličane in nekatolikane — torej tudi rdeče rogače v svoj hram, da poslušajo pridigo, da kadar bosta bolševizem in prohibicija splošna, bo raj na zemlji. Tako stoji črno na belem na malih letakih, ki jih je razdelil. Seveda rogači ne nasedajo na take poteze. Nekaj je narobe in gotovo kaj manjka, da se spravljajo tudi rogači na limanice. Tako je tudi z našim poročevalcem.

Čudno se mi vidi, odkdaj je prišel do spoznavanja, da smo vsi enaki, čeprav rdečkarji, bratje in sestre enega naroda. Kdaj je spoznal, da je taka edina pot za dosego sporazuma — da je šele tedaj mislil na boljšo bodočnost našega naroda in kulturni razvoj. Uvidel je, da je potrebna sloga in ako se boj opusti, potem je še le mogoče oživeti družabno življenje.

Ne verujem pa preveč na take poteze. Počakam rajši, kaj nam bo bodočnost prinesla. Razvidno bo iz nadaljnega razvoja.

Nisem nasprotnik izvanrednih sej. Dobro je, ako društva razpravljajo o točkah pravil in drugih priprav za konvencijo S. N. P. J., ali ni umestno, ako razpravljajo društva za bodočnost, katera so še sedaj nasprotna načelni izjavi S. N. P. J. Kaj moremo pričakovati od članov, ki so nasprotni, da bodo napravili res kaj koristi? Gotovo ne. Res je, da se nahajajo med nami bratje in sestre, ki imajo dobre ideje in nasvete, ali žal, kaj so nasveti in ideje, kateri se ne vpoštevajo.

Ako kdo pove kaj pametnega, kar je v korist jednote, že kriči: "Diktator, dol z njim, ali pa v koš žnjim! Gotovo bi prišli na dan z dobrimi in stvarnimi nasveti in idejami, ker se zavedamo, da je naša jednota najbolj koristna, največja, in naša dolžnost je, da jo povečamo ter da v resnici dobi vsak član enake pravice.

Ako je društveni odbor merodajen faktor, kateri se ne ozira na glavni odbor, ne na načela organizacije, temveč je absoluten gospodar, se to ne more imenovati dostojnost. Ako je na sejah ogromen dnevni red, in se delo da izvršiti v par urah, ako gre po parlamentarnem redu, ne morejo priti na dnevni red stvari, katere sploh ne spadajo na sejo in nimajo stika z društvom ter jednoto. Prazna slama naj se mlati cele ure! Nas ne briga niti cerkev niti njih šole. Spametovati se je treba in prepustiti take zadeve onim, v katerih področje spadajo, ne da bi delo pri društvu zaostajalo.

Pri društvu, kjer so odborniki "bogaboječi" — torej da jim niso koristi društva prve — se ne dajo doseči pravi uspehi. Delovanje pri društvih mora biti tudi stalno, ne samo takrat, ko pride od kje migljaj, da je čas prijeti, in se izkazati, ko je tik pred konvencijo.

Kjer je bilo čuječe članstvo se je še vsikdar o pravem času pokazala nakana nasprotnega elementa. Vsak razumen človek mora zapopasti tudi to, da član organizacije ne more biti iskren, če pri seji enkrat dela za organizacijo, drugič pa za drugo — kako cerkveno, katera je prvi nasprotna. Z drugimi besedami — dvema gospodarjema je nemogoče služiti.

Prosil bi, da bi prišli drugič bolj stvarno na dan in bi ne skrivali notranjega mišljenja. V bodoče naj priobčujejo take stvari v uradnem glasilu jednote, kamor spadajo. Časa je dosti in glasilo napredne organizacije tudi ni kužno, da bi se bali v njem priobčiti. — **Poročevalec.**

BROOKHART OSTANE SENATOR.

Washington, D. C.—Končano ponovno štetje glasov, oddanih za senatorske kandidate v Iowi pri volitvah v zadnjem novembru, je ugotovilo, da je bil senator Brookhart, progresivec, izvoljen z večino 622 glasov.

Nov Apolonov kip odkrit v Pompejih.

Rim, 28. maja.—Nov bronast Apolonov kip je bil odkopan v Pompejih. Kip, ki je šest čevljev visok, je čudovito dobro ohranjen. Profesor Maiuri, ki nadzoruje odkopavanje, pravi, da kip predstavlja najfinejše grško umetniško delo.

ŽARKOMET

Konec kontesta.

Kontest za dogodke, ki je trajal tri mesece, se zaključi z 31. majem. Prispevki, ki bodo imeli na poštnem pečatu datum 31. maja, bodo še upoštevani, poznejši pa ne več.

Imena treh prispevateljev najboljših dogodkov, ki dobe nagrado, bodo objavljena šele potem, ko bodo priobčeni vsi poslani dogodki, ki pridejo do 1. junija. Teh bo dovolj do srede meseca julija. Dogodki, ki so bili poslani v maju, še niso prišli na vrsto; tudi iz aprila še niso vsi objavljeni. Štev. 85, ki je v današnji koloni, je datiran 16. aprila. Toliko do znanja vsem onim, ki mi pišejo kaj z njihovimi prispevki, ker jih toliko časa ne vidijo v koloni. Mnogi jih sploh ne bodo videli, ker niso za priobčitev.

Hvala lepa kontestantom za obilne prispevke. Po pravici vam povem, da nisem pričakoval tolikega odziva.

* * *

Naš človek.

Žarkometu: V Clevelandu se bomo menda sprijeli in dokazali Plain Dealerju, da je mr. Pupin naš človek. Čarugo že lože odstopimo Madžarom. — Jugoslovan, Cleveland.

* * *

Še ena iz Clevelanda.

Cenjeni K. T. B.! Čitali smo pritožbo, da ne pišeš nič dobrega o Jugoslaviji. Kaj pa delaš? Piši, piši o ljubezni med klerikalci in liberalci, republikanci in monarhisti, radičevci in pašičevci, Turki in katoličani, komunisti in jugofašisti ter o drugih dobrih činih! Piši o lepoti Triglava, Bleda in planin! Mi sicer vemo o tej lepoti, toda Amerikanci, ki čitajo tvojo kolono, še ne vedo! In končno, ali še ne veš tega, da je gospodine Pašič naš sv. Miklavž?—Dr. Spoofer, Cleveland.

* * *

Kaj je na tečaju?

Amundsen je poletel na severni tečaj. Upam, da se srečno vrne. Želim mu resnično slavo, ne pa take, kakršne je bil deležen naš dr. Cook. Potovanje na severni tečaj ni šala. Slabše je kakor plezanje na Mt. Everest. In vendar ljudje silijo tja; nekaj jih je že plačalo z življenjem. Nedvomno je pot po zraku še najvarnejša.

Vprašanje je, kaj sili človeka na severni tečaj. Saj ni nič tam, razen večnega ledu in snega. Tečaja pravzaprav ni, le teoretična točka je, kjer se strnejo vsi meridijani našega planeta v eno piko, na kateri ni več severa, zapada in ne vzhoda, le jug je na nasprotni strani. In zaradi tega, da faktično stopijo na te piko, ljudje tvegajo svoja življenja! Občudovanja vredna je človeška ambicija. In to je prav! Dokaz je, da je človek še vedno na lestvi razvoja in napredka.

* * *

Dogodek št. 85.

Leta 1904 sem služil pri 17. polku. Bili smo na manevrih in jaz sem bil pri stanovanjskem oddelku. Ko pridemo v Kranjsko goro, sem iskal stanovanja za vojake. Vse je bilo že polno. Kar zagledam blizu farovža lep skedenj in mahnem naravnost v farovž. Odpre mi gospa kuharica. Vprašam, kje je častiti. Ona pravi, da ga ni doma. Rečem ji, da bi rad vzel skedenj za vojake. Kuharica se je izgovarjala, da ima ključ neki kmet, ki ima seno notri, toda meni se ni ljubilo iskat kmeta. Vzeli smo naš ključ in odprli skedenj. Zvečer sem pa malo vasoval okoli farovža. Kmalu mi udari v nos tako prijeten duh iz farovške kuhinje, da sem krenil tja. Ko sem bil v veži, začujem glasno govorjenje. "Zakaj si mu dala ključ?" je rohnel častiti nad kuharico. "Nisem ga dala, imam ga v žepu, sami so odprli," je odgovorila. Aha, sem si mislil in hitro odkuril iz veže. Zunaj naredimo načrt in gremo nazaj v farovž. Kuharica je zopet odprla, častitega pa ni bilo nikjer videti. "Kje imate ključ od skednja?" jo vprašam. "V žepu ga imate! Naznanim vas vojaškim oblastem," pristavim ostro. Ona se ustraši in brž je bila mehka. Hitro me povabi, naj sedem k mizi. V hipu je bila pred menoj pečenka in steklenica vina. Dobro sem se najedel in napil, in voščil sem ji lahko noč. — Jos. Ocepek, Detroit, Mich.

K. T. B.

Nemški delavci niso več poklevni

Zato pa se bodo uprli železni pesti Hindenburga.

New York. — Časopisje podjetnikov oblačilne in predilniške industrije je bilo informirano iz Berlina od svojega poročevalca Perkinsa, da nemško delavstvo ni nič več tako mehko in pokorno kakor je znalo biti pred vojno. Perkins zagotavlja časnikarje, da se bo nemško delavstvo postavilo po robu in se uprlo železni pesti generala Hindenburga, katero baje nameravajo uporabljati po mnogih industrijskih okrajih. Vsekakor pa velepodjetniki z gotovostjo računajo na generala, da bo uspel in disciplinral delavce kakor je nekoč vojake. Z veseljem poročevalec še ugotavlja, da bo ameriškim kapitalistom še ugajala izvolitev militarista, pod katerega vlado bodo lahko izvršili še več obrestonosnih posojil.

Poročevalec nadaljuje: "Princip železne pesti naletuje na organizirano opozicijo, ne toliko radi tega, ker princip prihaja od nacijonalistične stranke, temveč ker je to naskok na pravice, ki si jih je pridobilo nemško delavstvo od leta 1919. Nemški industrijalci tudi upajo, da Hindenburgova izvolitev ugaja gospodom na Wall Streetu, kjer se veliko nemških podjetij namerava pogajati za posojila. Menijo, da morajo tudi ameriški kapitalisti zapopasti, kako potrebno je v takih razmerah, da zopet zavlada Bismarckov duh. A to je bolj upanje kakor prerokovanje."

Govoreč o tekstilni industriji pravi, da uslužbenci, ki so v veliki meri zaposleni na domih, prejemajo po $5 tedensko, dočim po nekaterih oddelkih plačujejo tudi po šest mark na dan, kar znese približno $9 na teden.

LIGA ZA PORODNO KONTROLO APELIRA NA DELAVCE.

New York. — Buletin "Organized Labor and Birth Control", ki ga je izdala Ameriška liga za porodno kontrolo, pravi, da hoče, da pride ligina poslanica do organiziranega ameriškega delavstva.

Potem ko buletin razjasni, da imajo bogataši že dolgo razna preprečevalna sredstva, a je delavstvu ista pravica odrečena, nadaljuje:

"Podjetniki, ki vposlujejo poceni delavstvo, kakor tudi militaristi, nočejo, da bi mase vedele, kako uravnati število svojih družin. Zakoni so bili sprejeti, toda bogatini jih prezirajo."

Liga pravi, da ji je bilo po zakonu mogoče postreči 4,000 delavskim ženam, ampak da je morala odreči številnim prošnjam delavcev, ki tudi potrebujejo pomoči. Organizirano delavstvo je naprošeno, da dovoli liginim govornikom nastopati na njih sejah, da se tako delavstvo še bolj seznani z vprašanjem porodne kontrole ter se tako pridobi na ligino stran delavska masa. Na ta način bo mogoče dobiti zakon, ki bo postavno dovoljeval zdravnikom izdajati informacije o preprečitvi in bo dovoljeno ustanavljati klinike za delavke, ki si radi slabih razmer ne morejo privoščiti privatnih zdravnikov.

RAZKOSANJE ILLINOISA V DVE DRŽAVI.

Springfield, Ill.—Senator Denvir, demokrat iz Chicaga, je 27. maja predložil spomenico na kongres za razdelitev Illinoisa v dve državi, Severni in Južni Illinois. Severni Illinois bi po njegovem načrtu obsegal osem okrajev: Cook (kjer je Chicago), Will, Dupage, Lake, Kane, McHenry, Dekalb in Boone.— Enaka spomenica je bila predložena pred par leti, toda bila je poražena.

Banka orepana.

Kentland, Ind. — Okrog 10 roparjev, ki so se pripeljali in odpeljali v avtomobilu, je v sredo pri belem dnevu okupiralo bližnje mestece Brook. Prerezali so telegrafske in telefonske žice, udrli v edino banko, razstrelili blagajno in odnesli $2500. Na cesti pred banko je stala roparska straža s puškami. Meščani so videli rop, toda niso se upali ganiti.

DELAVSKE NOVICE

(Fed. Press.)

Zaprte tovarne.

Fall River, Mass. — Narragansett tovarna je ustavila še 350 nadaljnih tkalnih strojev. Union Manufacturing Co. je zaprla tri tovarne za nedoločen čas..

Passaic, N. J. — Botany Worsted Mills, največja volnopredilniška tovarna tega okrožja, je začasno zaprla. Devet sto tkalcev in mnogo drugih delavcev je ob delo.

KUKLUKSKLANSKI IZGREDI.

Clinton, Mass. — Krvavi izgredi med kukluksi in nasprotniki so izbruhnili v sredo v tem kraju. Kukluksi so imeli v bližnjem Berlinu ponočno zborovanje, s katerega so se zjutraj vračali peš in v avtomobilih našemljeni v haljah in s kapucami. Nasprotniki so napadli našemljence s kamenjem in opekami. Vnel se je boj, v katerem je bilo okrog 50 oseb ranjenih.

Jugoslovansko-grška kriza.

Atene, Grčija, 28. maja. — Pogajanja med Jugoslavijo in Grčijo za nov pakt so abruptno prenehala. Jugoslovanska vlada zahteva preveč glede solunske železnice in proste cone v Solunu. Pogajanja se vrše v Belgradu.

SLIKE IZ NASELBIN

Ely, Minn. — Naše društvo "Sokol" št. 20 je obhajalo dvajsetletnico obstanka. Priredilo je veselico in ples na soboto 23. maja. Društvo šteje 183 članov in članic odraslega oddelka. Bil sem skoraj popolnoma siguren, da se udeležijo v polnem številu vsaj te slavnosti vsi. Pa sem se zmotil. Bil sem navzoč celi čas in nisem mogel naših članov našteti več kakor celih dvanajst, kar je "lepo" število od 183, še ne šest procentov. Jako žalostno je; prvo sklenejo, da se priredi ples in naložijo uradnikom delo in skrb ter obenem društvu stroške, udeležiti se pa nočejo.

No pa vseeno smo imeli precej dobro udeležbo nečlanov in naše mladine.

Zahvalim se našim bratom ustanoviteljem društva Joe Selškarju, prvemu predsedniku, in Jacku Butalatu. Naredila sta nam zanimiv govor in povedala težkoče in vsakovrstne zapreke, zakaj pred 20 leti ni bilo tako, kot je danes. To mi vsi dobro vemo. Oni so orali celino, mi smo prišli na obdelano.

V imenu celega društva se jima zahvalim. Dalje se imam zahvaliti bratu Pakižu, članu sokolskega društva iz Chisholma, Minn., kateri je tudi držal precej zanimiv govor in povedal o požrtvovalnosti telovadcev, kateri so nastopili naslednji dan v veliki dvorani nove šole.

Tu se je videla požrtvovalnost chisholmskih Slovencev, telovadcev in telovadk. Nastopilo jih je 36, da je bilo nekaj krasnega, kar še nikoli ni bilo mogoče videti na Elyju. Vsak, kdor je videl, se je izrazil, da mu ni skoraj mogoče verjeti. Najbolj zanimivo so igrala dekleta. Morda bo kdo rekel, da se potegujem, ko rečem, da "ladies first". Zato se mi naj oprosti, da ne bo kateri telovadcev s tem užaljen. Vsi so vršili svoje vaje izborno, in se jim v imenu društva "Sokol" št. 20 zahvalim za trud in požrtvovalnost. Želim jim obilo uspeha pri njihovem napornem delu.

Chisholmski Slovenci so res lahko ponosni na svoje telovadce. Udeležba je bila precej ugodna, seveda bi bila lahko večja. Deloma je vzrok, ker smo premalo agitirali, nekaj pa, ker je bila tu stvar nova, ter se ljudstvu težko dopove. Jaz mislim, da drugi pot bi bila udeležba večja. Sedaj je bilo več udeležencev od zunaj kot domačih, največ jih je bilo iz Chisholma.

Pozdrav chisholmskim sokolom in vsemu naprednemu delavstvu. — **Martin Grahek**, tajnik društva št. 20.

Leadville, Colo. — Dne 28. aprila je nemila smrt pobrala rojaka in sobrata Johna Kolenca. Bil je dober član dveh društev, društva "Zarja Svobode" št. 133 S. D. P. Z., do sdruženja, potem pa št. 278 S. N. P. J., skupaj 12 let in pa dr. št. 56 K. S. K. J. Bil je mirnega in poštenega značaja, star je bil 56 let. Tukaj zapušča ženo in osem otrok, od katerih je pet še nedoraslih. Vzrok smrti je bil kapitalistični lakomni mošnjiček, kateri ni nikdar poln. Mogotci ne skrbijo za varnostne naprave, pač pa za njih mošnjiček, ker človeško življenje jim je deveta briga. Izmozgajo ljudi, napolnijo jih s prahom in strupenim dimom, kakor omenjenega člana, da mora potem zapustiti še majhne otročičke in iti v prerani grob.

Pokopali smo ga 3. maja. Obe dve društvi sta ga spremili do groba z zastavami, kar je zelo lepo. Vsak umrli član S. N. P. J. bi se moral tako spremiti; skazati mu zadnjo čast, neglede če je pogreb cerkven ali civilen. Vsakega brata je dolžnost, da se udeleži, ako nima posebnega vzroka. Samo v cerkev se ne sme siliti, pač pa se mora zopet od cerkve naprej udeležiti sprevoda. V ti točki so pravila S. N. P. J. pomanjkljiva, ki ne določajo podrobnosti, kar bi se moralo na prihodnji konvenciji popraviti, da bi se moral brez posebnega vzroka udeležiti vsak član civilnega ali cerkvenega pogreba.

Naša S. N. P. J. je narodna in prejema tudi katoličane, ali naj potem, ako je želja našega brata ali njega sorodnikov, da bi bil cerkveno pokopan, da ga zapustimo in se od njega obrnemo samo zato, ker je katoličan. Nikakor ne! Bratje smo, in to je glavno. Katoličan ali socialist, vsakega brata je dolžnost, da se udeleži pogreba za svojim bratom in mu skaže zadnjo čast.

Ravno ko sem pisal te vrstice, se je pripetila zopet nesreča. Joseph Fabijan iz Kočevja, pa popolnoma vešč slovenskega jezika, se je podal 5. maja zjutraj na delo v rudnik, v katerem je iskal sreče s tremi drugimi sodelavci, ki so kot partnerji imeli zakup z namenom, da mogoče najdejo srečo. Namesto sreče je našel nesrečo. Ko jih je dvigal z dvigalom h kosilu, se je odtrgal velik kos ledu, kateri se je držal na strani šahta, se pregrel od pomladanskega solnca in je padel Josephu Fabijanu na glavo s tako silo, da je omahnil nezavesten. Sodelavec ga je prestregel in ga tako pripeljal na površje. Odpeljali so ga v bolnišnico. Društva in sorodniki so se zelo trudili, da bi mu rešili življenje in ga poslali k najboljšemu zdravniku v Salido, Colo. Tam so ga operirali in pronašli, da ima preklano lobanjo, in kri mu je zašla na možgane. Vsaka pomoč je bila izključena. Tako je umrl dne 15. maja še zmerom v nezavesti. Pokopali smo ga 19. maja. Bil je član tudi dveh slovenskih društev, in sicer dr. "Zarja Svobode" št. 278 S. N. P. J. in dr. sv. Jožefa št. 56 K. S. K. J., katera so ga spremila do groba z zastavami. Bil je oče šestnajstih otrok, od katerih jih deset živi. Bil je mirnega značaja in zelo priljubljen v okolici. Skoraj ga ni bilo človeka, ki bi se vračal s pokopališča brez solz v očeh.

Tako sta bili dve društvi in dve jednoti hudo prizadeti v naši naselbini v kratkem času. Ta slučaja pokažeta, koliko so vredna društva za družinskega očeta. Kaj bi počela vdova z desetimi otroci, od katerih je sedem še nedoraslih, ko bi ne bil njen mož tako dobro zavarovan. Torej zavarujte se, dragi rojaki, dokler je čas. Mati S. N. P. J. skrbi za svoje člane v bolezni, nesreči in smrti. Tako tudi posamezna društva skrbijo za svojega brata v bolezni, nesreči in v slučaju smrti ga spremijo k večnemu počitku.

Naj obenem tudi nekoliko pišem o veselju. Društvo "Zarja Svobode" je priredilo veselico dne 12. aprila na veliko nedeljo. Ker nismo bili zadovoljni z enim večerom, je društvo potegnilo kar za dva skupaj, 12. in 13. aprila, da se bomo enkrat napisali. Naredilo je še precej dobro, dohodki so bili skupaj nad $1000. Igrala je Jermanova godba iz Puebla, zato so bili precej veliki stroški za našo oddaljeno naselbino. Vseeno smo napravili čistega $401.85. Častitamo rojaku Jermanu in njegovi godbi za dober uspeh.

Razvidno je, da Leadvilčani nismo še brez evenka v žepu, pač pa denarja kot toče. Zakaj pa tudi ne, saj zlato kopljemo. Le tako naprej, bratje in sestre, da pomagamo drug drugemu, in tako bo šlo vse v najlepšem redu in zadovoljstvu.

Pozdravljam čitatelje širom Amerike, Prosveti pa želim dosti novih naročnikov. — **Frank Okoren**, član društva "Zarja Svobode" št. 278 S. N. P. J.

Kaj je razkužilo?

Solnčna svetloba je najboljše razkuževalno sredstvo (disinfectant), kajti bolezenske klice bakterije) mrejo takoj, čim so direktno izpostavljene solnčnim žarkom. Tako je trdil zdravstveni komisar države New York, dr. M. Nicolls, v svojem zadnjem radio-predavanju. Tekom svojega govora je predavatelj tudi opozoril na dejstvo, da mnoga domača razkužila, ki so na prodaj, so le malo vredna, in dal je svojim poslušalcem nekoliko praktičnih podukov o pomenu disinfekcije.

"Da ste v stanu odgovoriti mi iz svojih radio-aparatov," je rekel predavatelj svojim nevidnim poslušalcem, "in jaz bi vas naenkrat vprašal: Kaj je razkužilo? — bi iz tisočerih ust zadonel odgovor: Vsaka stvar, ki ubija klice. Ali ako bi vas vprašal: Kako morete reči, da li je kaka snov razkuževalna ali ne — bi sledila velika tišina, razun ako bi kak pogumnež odgovoril: Treba pogledati na napis. — Žalibog pa napisi ne povejo vselej 'resnico, vso resnico in samo resnico.' Ker je temu tako, sledi, da se moramo zanašati na izjave znanstvenikov, ki so brez predsodkov ali trgovskih interesov in ki na podlagi eksperimentov znajo, kaka snov je v stanu ubijati klice pod gotovimi okolščinami. Na primer, tekom mnogih let je bila na trgu neka raztopina, ki je bila obširno oglašena kot splošno domače razkužilo. Ponovne preizkušnje so pa pokazale, da ta snov je bila le jako mil antiseptik in poleg tega da je bila učinkovita le po podaljšani dotiki. Tovarnarji so jo celo oglaševali, da je v stanu očistiti zrak v hiši, ako se nekaj te tekočine vlije v lonec vode ali pa v peč. Resnično ni bilo v njej ničesar, kar bi moglo izhlapeti v zrak — razun vode, v kateri je kemična zmes raztopljena.

"V rabi besed 'disinfectant' in 'antiseptic' prevladuje precejšnja zmešnjava. Antiseptik je snov, ki preprečuje rast klic, dočim disinfektant (razkužilo v pravem pomenu besede) je snov, ki dejansko ubija klice. Na primer, raztopine (solutions) borove kisline in jako močne raztopine navadne soli so dobri antiseptiki, ali nikakor niso dobra razkuževalna sredstva. Na drugi strani je za nekatere snovi treba le ojačiti dozo, da antiseptik postane dobro razkužilo.

"Mnogi ljudje bržkone si predstavljajo, da razkuževanje obstoja v tem, da se nekaj zažge, kar povzroča odporen smrad, kakor se to godi v bolnikovi sobi v slučaju kake nalezljive bolezni. Pred leti je bila navada žgati žveplo v takih prilikah. V zadnjih letih se mesto žvepla rabi formaldehyde, ki je bolj učinkovit in dela manj škode blagu, ki je v hiši. Ali našjo se je, da ta način razkuževanja po nalezljivih boleznih je več ali manj nepotreben; glavni vir nevarnosti je bolnik sam in ne toliko njegov okoliš. V času, ko je otrok že okreval od osepnic ali oslovskega kašlja, ne preti drugim nič več nevarnosti od dotikanja stvari, s katerimi je bil bolnik v stiku. Klice davice, škrlatice, koz in tuberkuloze pa utegnejo živeti še precej časa dalje v kakem temnem kotu. Na drugi strani pa tudi klice teh bolezni poginejo takoj, čim se izpostavijo direktni solnčni svetlobi. Popolno prezračevanje in solnčenje je najboljši način razkuževanja bolnikove sobe.

"Disinfekcija ne pomenja le razkuževanje prostorov, marveč vsako metodo ubijanja klic. Vsak bi se moral zanimati, da zna, kaj je dobro razkužilo za domače potrebe. Mnoga razkužila na trgu so malovredna.

"Kar se tiče rok, eno izmed najboljših razkužil za navadno rabo je milo in vroča voda. Ako okolščine zahtevajo močnejšega razkužila, alkohol, kakršen se rabi za mazanje ali drgnjenje, prav dobro služi. Nekateri preparati iz premogove smole, ki dajejo oni mlečnati videz vodi, ako se k njej primešajo, so tudi dobri, ako se človek ravna po navodilih. Peroxid vodika ni zanesljivo razkužilo, ker hitro izgublja na moči, čim se steklenica odmaši. Da se razkužijo oblačila in odeje, treba te stvari zavreti. Za nekatere svrhe, kot za razkuženje bolnikovih izmečkov, utegne biti potrebna raba karbolične kisline v jakosti do 5 procentov. Ali v teh slučajih bo že zdravnik nasvetoval, kaj in kako naj se rabi.

"Nekaj pa, kar treba imeti vedno pred očmi, je to, da razkužila so strupena pri notranji rabi. Radi tega treba jih vedno držati v takem kraju in v takih posodah, da jih ne pomešamo z drugimi leki. Na posodi naj bo vedno napis. Zlasti treba paziti, da ne pridejo v roke otrokom. Slučaji zastrupljenja so jako pogosti." — **F. L. I. S.**

Vesti iz Jugoslavije

Prepeluh in Pucelj sta se združila, tako je nastala iz slovenske republikanske (Prepeluhove) stranke po Radićevem vzorcu in slovenskih samostojnežev (Pucljevo stranko) nova stranka, katere ime še ni znano. Zadnjo nedeljo, 3. t. m. je bil občni zbor samostojnežev, na katerem so to združitev proklamirali, tiho so se pa že prej pripravljali na to. Za politično življenje na Slovenskem je to pridobitev. Obe stranki sta izraziti zastopnici velikih in srednjih kmetskih posestnikov in podeželskih obrtnikov. Obe sta za privatno lastnino, torej kapitalistični. Želeti bi bilo še, da bi vodila nova stranka tudi res kmetsko politiko, ker se bo tako še prej pokazala nujnost, da imamo še vedno preveč strank, mali kmetje bodo pa najprej uvideli, da je njih pravo mesto le v skupni stranki z industrijskim in drugim proletarijatom v socialistični stranki.

Maribor. (Škofova posestva pri Mariboru.) Na najlepšem polju v predmestju Maribora leži edno veleposestvo mariborskega škofa, zvano Bednava. Za današnje čase je to posestvo v zasmeh demokraciji, napredku in socialni pravici. Posestvo meri nad 200 oralov, katerega velik del so gozdovi in parki na ravni najplodovitejše zemlje. V okolici posestva žive nižji sloji, mali posestniki, ki hrepene po košček zemlje. Zemljišča, ki jih zavzemajo gozdovi na najlepšem polju, bi se s slastjo porabila za vrtove in njive zemljelačnega prebivalstva. Gozdovi na tem ravnem polju, kjer zemlje primanjkuje za potrebni živež, in je blizu gozdnato Pohorje, so naravnost sramota za napredno državo, ki je proglašala najdemokratičnejšo agrarno reformo. Posestva se tudi upravljajo na način, da nima nihče od tega haska, tudi ne škof, kvečjemu kakšni upravitelji srednjeveškega sistema. Pred kratkim je dobil tam službo podoskrbnika neki poštenjak, ki se je zgražal nad upravo ter grajal upravitelja, vsled tega ga je upravitelj nagnal iz službe. Dotični se je pritožil samemu škofu ter prosil, naj ga obdrži v službi, češ, da je revež in bolehen, brez vsakih sredstev. Prošnja se je brez upoštevanja prezrla, v veljavi pa je ostal nadalje režim takih upravnikov, ki zelo pazijo na svoj položaj. Pod vplivom teh se tudi v vsej državi ovira agrarna reforma. Ti ljudje se znajo prilagoditi razmeram. Vedno drže z isto stranko, ki je na vladi, ter so z organi agrarne reforme v najboljših odnošajih. Čas bi že bil, da se te škandalozne razmere enkrat končajo. Gotovo pa je, da tega ne bode preje, dokler ne dobita oblast države v roke kmetski in delavski stan, šele tedaj bode gospodar zemlje oni, ki jo potrebuje in sam obdeluje. Tedaj se bode tudi izkoriščala v splošno korist. Zemlja naj zapade zemljepotrebnemu narodu!

NAROČNIKI POZOR!

Znamenje (April 30.-1925) pomeni, da vam je naročnina potekla ta dan. Ponovite je pravočasno, da vam lista ne ustavimo. Ako lista ne prejmete, je mogoče vstavljen, ker ni bil plačan. Ako je vaš list plačan in ga ne prejmete, je mogoče vstavljen vsled napačnega naslova, pišite nam dopisnico in navedite stari in novi naslov.

Naši zastopniki so vsi društveni tajniki in drugi zastopniki, pri katerih lahko plačate naročnino.

Naročnina za celo leto je $5.00 in za pol leta pa $2.50. Člani S. N. P. J. plačajo za pol leta $1.90 in za celo leto $3.80.

Za mesto Chicago in Cicero za leto $6.50, pol leta $3.25, za člane $5.30.

Za Evropo stane za pol leta $4.00, za vse leto pa $8.00.

Tednik stane za Evropo $1.70. Člani doplačajo samo 50c za poštnino.

Naročnino lahko tudi sami pošljete na naslov:

UPRAVNIŠTVO "PROSVETA" 2657 S. Lawndale Ave., CHICAGO, ILL.

Slovenska Narodna Podporna Jednota

Ustanovljena 9. aprila 1904. — Inkorp. 17. junija 1907. v državi Illinois.

GLAVNI ŠTAB: 2657-59 SO. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor:

UPRAVNI ODSEK:

Predsednik Vincent Calnkar; podpredsednik Andrew Vidrich, R. F. D. 7, Box 103, Johnstown, Pa.; gl. tajnik Matthew Turk; tajnik bolniškega oddelka Blas Novak; gl. blagajnik John Vogrich; urednik glasila Jože Zavertnik, upravitelj glasila Filip Godina.

POROTNI ODSEK:

Martin Železnikar, predsednik, Box 276, Barberton, Ohio; Frances A. Tauchar, 2827 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Križmančič, 13111 Benington, Ave., West Park, Ohio; Mary Udovich, 2623 S. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Terčelj, Box 22, Strabane, Pa.

BOLNIŠKI ODSEK:

OSREDNJE OKROŽJE: Blas Novak, predsednik, 2657-59 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
VZHODNO OKROŽJE: Jacob Ambrožič, Box 286, Moon Run, Pa.
Joseph Zorko, RFD. 2, Box 114, West Newton, Pa.
ZAPADNO OKROŽJE: Anton Sular, Box 104, Gross Kans., za jugozapad.
Frank Khn, Box 399, Chisholm, Minn., za sev. zap.
John Golob, Box 144, Rock Springs, Wyo.

Nadzorni odbor:

Paul Berger, predsednik, 848 Willow St., Chicago, Ill.; Richard J. Zavertnik, R. No. 1, Hinsdale, Ill.; Frank Zaje, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Združitveni odbor:

Predsednik: Frank Aleš, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.; Joško Oven, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.; John Olip, 2426 So. Clifton Park Ave., Chicago, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6233 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POZOR! — Korespondenca z glavnimi odborniki, ki delajo v glavnem uradu, se vrši takole:

VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika se naslove: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVE: Bolniško tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POŠILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote vobče se naslove: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI Z BLAGAJNIŠKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo Paul Bergerju, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgoraj.

Vsi prisivi na gl. porotni odsek se naj pošiljajo na naslov: Martin Železnikar, Box 276, Barberton, Ohio.

Vsi dopisi in drugi spisi, naznanila, oglasi, naročnina in sploh vse kar je v zvezi z glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "PROSVETA", 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Guy de Maupassant:

Večerna zabava

KONEC.

"Pometajte torej, dočim preskrbim jaz razsvetljavo." Monsieur je prijel za metlo, si jo ogledal in pričel potem nerodno drgniti po tleh sem in tja, da se je dvignil gost oblak prahu.

Romantin je jezen priskočil: "Kaj hudiča, ne znate pometati? Tu poglejte!"

In pričel je porivati pred seboj siv kup smeti, kakor bi svoj živ dan ne počel ničesar drugega; potem je izročil metlo zopet notarju.

Čez pet minut je polnil atelje tak prah, da je Romantin vprašal: "Kje pa ste prav za prav? Saj vas ne vidim več".

Monsieur se je z glasnim kašljem približal. In slikar je vprašal: "Kako bi napravili lestenec?"

Notar ni ničesar razumel in začudeno strmel v slikarja. Toda slikar je že skakal okrog, pokal s prsti in kričal: "Aha, že vem, že vem... moj predragi gospod! Potem je pristavil precej mirneje: "Gotovo imate pri sebi pet frankov?"

Monsieur Saval je odvrnil: "O, prosim, seveda!"

Umetnik je nadaljeval: "Potem pojdite in kupite za pet frankov sveč, dočim zletim jaz k sodarju."

Porinil je notarja v fraku skozi vrata. Čez par minut sta se vrnila oba, eden s svečami, drugi s sodovim obročem. Nato se je pogreznil Romantin v omaro in privlekel eno za drugo dvajset praznih steklenic iz nje in jih pritrdil kakor venec okrog obroča. Potem je tekel k vratarici po lestvo. Ko se je vrnil z velikansko dvojno lestvo, je vprašal Savala: "Ste gibčni?"

Monsieur Saval je odgovoril, ne da bi razumel: "da".

"No, potem splezajte sem gori in pritrdite lestenec na krožku v stropu. Potem vtaknite v vsako steklenico eno svečo in jo prižgite. Povem vam, jaz sem ženij, kadar gre za razsvetljavo. Toda slecite poprej svoj frak. Saj ste že sedaj tak kakor pleskar."

V tem so se vrata sirovo odprla. Mlada ženska bliskajočih se oči je obstala na pragu.

Romantin se je zdrznil in jo opazoval z boječimi pogledi.

Čakala je par sekund, prekrižala roke na prsih in potem vsa iz sebe zakričala z ostrim, tresočim se glasom: "Ah, ti mazač, tako me hočeš pahniti od sebe?"

Romantin ni odgovoril. Ona pa je pričela znova: "Ti ušivec, še prijaznega si se delal, ko si me poslal na deželo. Toda videl boš, kako se udeležim tvoje gostije. Pazi, kako sprejmem tvoje prijatelje..." Razburjala se je vedno bolj. "Steklenice in sveče jim zmečem v obraz..."

Romantin jo je poizkusil pomiriti. Sprva ga ni niti slišala in je psovala dalje. Polagoma se mu je posrečilo, da jo je prijel za roko. Ona je sikala, jecljala, zabavljala, potem pa obmolknila in se zjokala. Romantin jo je vzel v naročje, sam že ves mehak, in ji poljubil lase. Pripovedoval ji je, da prireja gostijo samo za gospode, brez žensk, da bo stvar kmalu končana in da pride potem k njej.

Ona je mrmrala: "Tega ne napraviš več, kajne?"

"Ne, prisegam!"

Obrnil se je k gospodu Savalu, ki je baš obesil lestenec: "Dragi prijatelj, v petih minutah sem zopet nazaj, če pride ta čas kak gost, ga sprejmite vi."

In šel je z Matildo, ki se je umirila in si obrisala solze.

Ko je ostal gospod Saval sam, je uredil še atelje, prižgal sveče in čakal. Četrt ure, pol ure, eno uro. Romantina ni bilo. Naenkrat pa je čul na stopnicah grozovit trušč, nekakšen način petja, ki ga je tulil zbor najmanj dvajsetih mož, ki so prihajali v ritmičnem koraku navzgor, kakor pruski pešpolk. Vrata so se odprla, pojavila se je množica ljudi, mož in žensk, ki so se po dva in dva sprijeli pod pazduho, bili s petami takt ob tla, se tako kakor kača valili v atelje in tulili:

"Le vstopite v hišo to,
ve pestunje in vojaki..."

Monsieur Saval je zmeden obstal baš pod lestencem. Komaj ga je procesija ugledala, so se vsi sprijeli za roko in se podili v norem krogu okoli njega.

Gospod Saval je poskusil razlagati, pa so ga prevpili. Šele čez čas se mu je posrečilo, da je pričel:

"Gospodje!..."

Velik plavolasec ga je prekinil: "Kako ti je ime, prijatelj?"

Zmeden notar je odgovoril: "Sem monsieur Saval."

Nekdo je zaklical: "Hočeš reči Jean?"

Mlado dekle pa je dejalo: "Pustite moža v miru. Saj se bo razjezil. Plačan je, da nam streže, ne pa da ga zasmehujemo."

Zdaj je monsieur Saval opazil, da ima vsak izmed prisotnih nekaj živeža seboj. Ta je imel steklenico, oni paštete, tretji kruh, četrti kračo.

Veliki plavolasec mu je dal nenavadno dolgo klobaso v roko in mu ukazal: "Napravi hitro buffet tu v kotu. Steklenice postaviš na desno, žrtje na levo."

Saval je izgubil glavo in zakričal: "Gospodje moji, jaz sem notar!"

Za hip je zavladala tišina. Saval je začel razlagati svojo povest od začetka do konca. Ostali so posedli v krogu kraj njega in ga imenovali šeherazada.

Romantin se ni vrnil. Prišli pa so še drugi povabljenci. In vsem se je predstavljal Saval, ki je moral vedno iznova pripovedovati svojo povest. Ko ni hotel, so ga privezali. Privezali so ga na stol med dve dekleti, ki sta ga neprestano silili s pijačo. On je pil, se smejal, govoril in tudi pel. Hotel je plesati s svojim stolom, pa je padel.

Od tega trenutka dalje je pozabil vse. Samo megleno se mu je zdelo, da ga slačijo in peljajo v posteljo in da mu je slabo.

Bil je velik dan, ko se je prebudil in se znašel na postelji, ki je ni poznal.

Stara ženska z metlo v roki ga je razkačeno opazovala. Končno je zbesnela: "Pacek, zdaj pa ven! Kaj je dovoljeno, da se človek tako nažre?"

Sedel je: "Kje pa sem?"

"Kje ste, človeče? Pijani ste! Glejte, da takoj izginete!"

Hotel je vstati. Bil je popolnoma slečen v postelji. Njegova obleka je izginila. Zastokal je: "Madame, jaz... Potem se je spomnil: "Se gospod Romantin ni vrnil?"

Vratarica je kričala: "Skrbite, da vas ne najde več tukaj!"

Monsieur Saval je zmeden izjavil: "Moje obleke ni nikjer, vzeli so mi jo."

Moral je čakati, razložiti svoj položaj, obvestiti svoje pariške prijatelje, izposoditi si denar in kupiti novo obleko. Še zvečer je odpotoval.

Če zdaj govore v njegovem lepem salonu v Vernonu o godbi, izjavlja z avtoriteto, da je slikarstvo skoz in skoz inferiorna umetnost.

O tobaku. — Ni je kmalu reči, o kateri bi bile sodbe tako različne, kakor so o tobaku. V neki knjigi iz leta 1656, v kateri so popisana razna zelišča, se čita: Tobak povzroča kihanje in spanje, očisti usta in glavo, prežene bolečine in utrujenost, pomiri zobobol, obvaruje človeka pred kugo, prežene uši, ozdravi grinte, vnetje, stare otekline, rane in poškodbe. V drugi knjigi iz leta 1700 čitamo: "Tako pa se to zelišče v zadnjem času zlorabi tako, da ni dežele, ne stanu, ne mesta, ne gradu, ne trga, ne vasi in ne sela, nobene hiše, v kateri bi se ne dobilo neizrečene množine smrdečih tobakovih ljudi. Prišlo pa je že tako daleč, da ne kadijo samo moški, marveč tudi ženske, katerim kajenje tako pristoja kakor medvedu piskanje, da celo smrkavi pobje, katerim še ostanki palic tiče v hlačah, nosijo v gobcu tobačno pipo, žvečijo tobak in ga kade."

NAZNANILO.

Ako hočete biti neodvisni, lastujte svoje stavbišče (loto) opremljeno z dobro vodo, električno razsvetljavo, telefonom, itd., v dobro napredujočem mestu Eveleth, Minn.

Stavbišča (lote) dobite od $165.00 do $450.00 in sicer tudi na mesečne obroke, katere si sami odločite.

Za vsa nadaljna pojasnila obrnite se na:

Otto J. Mayerle & Jacob Setnikar, zastopnika za West Eveleth Lote, 702 Douglas Ave., Eveleth, Minn.—(Adv.)

RAZPIS SLUŽBE!

Razpisana je služba OSKRBNIKA v Slovenskem narodnem domu v Waukegan, Ill. Ponudbe naj se pošljejo pismeno na urad Slov. narodni dom in sicer najkasneje do 15. junija, 1925. Naslov: Odbor Slov. Narod. Doma, 424—10th Street, Waukegan, Ill.—(Adv.)

NA PRODAJ JE

Moderno urejena pet sobna iz opeke zidana hiša, cementovana klet, stavbišče (lota) meri 34 čevljev. Oglasite se osebno na: 2636 So. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.—(Adv.)

NA PRODAJ

je po nizki ceni grocerija, sveže blago in dobra oprava v Slovenski okolici. Proda se vsled bolezni. Pridite osebno ali pišite lastniku na: 1934 So. Racine Ave., Chicago, Ill.—(Adv.)

Zabasanost.

Velik del telesnih bolezni lahko zasledimo do zaprtja. To stanje ne zanemarjajte.

Severa's Balzol

je neprecenljiva pomoč v takem stanju želodčne in prebavne neurednosti in zaprtja. Sijajna tonika za oslabele ljudj.

Cena 50c in 85c.

Poskusite najprej pri ljekarju.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

DA SKUHAŠ DOBRO PI-VO, PIŠI PO NAŠE PRODUKTE.

imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričajte, da je doma pri nas kuhani vedno le najboljši in najcenejši.

Grocerijam, sladčičarjam in v prodajalne železnine damo primeren popust pri večjih naročilih. Pišite po informacije na:

FRANK OGLAR,
6401 Superior Avenue, Cleveland, O.

ŽRTVE

Povest. Spisal Fr. Serafin.

(Dalje.)

Živahno se je pretakala kri po njenih žilah, krepko ji je bilo srce, in venomer se je morala smejati, ne da bi imela poseben povod za to; tako zadovoljna, tako srečna je bila! Bila se je je lotila neka razposajena veselost. Njen zvonki smeh se je spajal z žuborenjem studenčevim v prijeten, melodiozen dvospev, in kar nepreneho-ma ji je tekel jeziček...

Dolfe pa je le bolj molčal. Bil je videti skoro resen, zamišljen. Kri mu je zalivala lica, in nepremično je strmel v cvetoča lica nasproti sedeče mu deklice. Bilo je videti, kakor bi snoval načrte, ali kakor bi imel že zasnovane, pa bi ne vedel, kako bi jih izvršil. Večkrat se je sklonil malo pokoncu, in roke so se mu zganile, kakor bi jih hotel uporabljati, toda vedno zopet je zdrknil nazaj v prejšnjo situacijo... Postajal je čimdalje nemirnejši... Bolj in bolj mu je žarel obraz, in iz oči mu je švigal plamen, ki je pričal o njegovi veliki razburjenosti... Hkratu se ojunači. Pomakne se bliže k deklici in, predno je ona tudi le misliti mogla na to, da bi se umaknila, položi obe roki okrog njenega mehkega, mladostnopolnega telesa, jo privije k sebi ter ji pritisne pekoč, strasten poljub na usta...

Ona je vztrepetala... Občutila je vso nepopisno sladkost prvega poljuba!...

Še nikdar se niso bile strnile njene ustnice z moškimi, zdaj prvič je okusila ljubezen, in bilo ji je, kakor bi se ji bila odprla nebesa...

Sladka, razkošna groza jo je izpreletala, zadrhtela je po celem životu, in do tistihmal nepoznana naslada ji je prešinila mladostne ude ter jo omamila tako, da sta ji prešla vid in sluh, da so ji izbežale vse misli iz glave...

In poljubil jo je še drugič tretjič, in vedno krepkeje, vedno strastneje jo je pritiskal nase, ona pa je mrla v njegovem objemu, premagana od božanskih čuvstev... Kakor bi bila zamaknjena, je strmela srpo, brez izraza v daljavo... Vse moči so jo bile zapustile, nobene volje ni imela več, samo sposobnost za čutenje ji je bila ostala, da čutenje jo je bilo vso prevzelo!...

Bil je lep večer... Poživljajoča moč pomladi se je pojavljala okroginokrog. Krepko je utripalo življenje, kamorkoli se je ozrlo oko... Po tleh in po zraku je mrgolelo nešteto bitij, ki so se veselila probujenja, veselila svoje eksistence...

Zrak je bil nasičen pomladnega vonja... Duhtele so rože, duhtelo je drevje, duhtelo sleherno zelišče... Iz smrekovih debel je kipela smola ter razširjala okrog sebe balzamski duh.

Gorka, mehka, komaj čutna sapa je vlekla od juga sem ter vzbujala povsod skrivnostno gibanje in življenje... Cvetke so stikale svoje glavice skup, kakor bi se pomenkovale, kakor bi se poljubovale... bilka se je nagibala bilki, drevo k drevesu, a po mladem perjiču je šustelo in brnelo, da se je zdelo, kakor bi se izgubljali med njim zadnji, zamirajoči zvoki tajinstvene pesmi prihajajoči iz nepoznanih daljav, iz krajev čarobnih pravljic...

Polni sladkega koprnenja, polni neutešnega hrepenenja so bili ti akordi, ki so komaj slišno zveneli raz drevje... Opojna, mameča je bila melodija te pesmi, in težko se je bilo ustavljati njenemu čarovitemu vplivu... Vzbujala je stoteren odmev... Odmevala je iz zvonke kosove pesmi, ki je dvoril v brinovem grmu svoji izvoljenki, odmevala iz pohotnega smeha zaljubljenih griličjih parov, ki so se vdajali razkošju na bližnji topoli...

Visoka pesem ljubezni je zvenela skozi vso naravo, budeč povsod poželjenje, vabeč povsod k uživanju...

Bil je lep večer!...

Temnovišnjeva nebesna modrina je plavala nad gozdičkom ter se čudno razlikovala od mladega zelenja, katero so zlatili zadnji solnčni žarki... Bolj in bolj se je nagibalo solnce k zatonu... Solnčna svetloba se je umikala iz doline, najprej počasi, potem pa so jo hitreje in hitreje podile pred sabo temne, pošastne sence, kakor podi pred sabo tropa psov splašeno zverjad... Tam v vznožju pogorja na vzhodni strani je bilo videti za trenotek, kakor bi bila ustavila svoj beg, kakor bi se hotela ubraniti za njo pritiskajoči temi, a kmalu je bila pregnana tudi od tam in začela se je umikati v goro više in više... Naposled je žarel le še greben gorovja v solnčnem svitu, dokler se ni strnil tudi nad njim turobni mrak...

V gozdiču je bilo postalo že precej temno. Ptičje petje je bilo potihnilo; grlice so se bile pomirile, in njih razposajeni smeh se ni razlegal več po gozdu; sveta tišina je bila zavladala okrog...

A hkratu pretrese bolesten jek ozračje — ne, potegnil je bil hipoma močen veter ter zazibal debelo bukovo vejo, ki jo je bil polomil pozimi sneg, da je čudno zaškripala in zaječala... Od kod ta nenadni pih?... Pred kratkim še vse tako slovesno tiho, je zdaj šumelo in vršelo po vrheh, kakor bi se bližala huda ura, kakor bi hotela nastopiti vihra s svojim divjim vladarstvom. In vendar je bilo nebo še vedno jasno! ... Samo nad goro, za katero je bilo pred kratkim zatonilo solnce, so se kopičili oblaki, žareči se v prekrasnih barvah... Bilo je, kakor bi se bilo lotilo vse narave hipoma neko vznemirjenje, kakor bi bile v osrčju vesoljstva snivajoče strasti hipoma privrele na dan... Vedno zopet se je dvignil piš in stresal neusmiljeno vrhove dreves...

Dolfe je bil skočil pokoncu...

Manica pa je sedela še na tleh. V lica je bila razgreta, usta so ji bila napol odprta, in z izbuljenimi očmi je zrla topo, plašno predse. Venec, katerega je bila začela spletati, je ležal raztrgan in pomendran na tleh, in vse polno šmarnic je bilo raztresenih okrog nje.

"Pojdiva, tema se že dela!" sili Dolfe. "Vstani vendar!..."

A ko se ona le ne gane, začne odhajati. Vihal si je svoje male brkice, in nekam čudno se je predse v tla smejal. Bil je že daleč strahi, ko se Manica predrami iz svojega letargičnega stanja ter spravi na noge. Še vedno se je ozirala plašno okrog, kakor bi ne vedela, kaj ji je storiti ... Hkratu pa se zdrzne in se spusti v tek proti oni strani, od koder je bila prišla. Šele pri križu se spet ustavi. Tu pade na kolena pred Marijino podobo in razjoče se na ves glas.

"Marija... Marija... Marija!" je vzklikala z drhtečim, pretresljivim, od joka zadušenim glasom. "O Marija, saj sem vedno molila k tebi, saj sem se ti vedno priporočala!..."

Obup je donel iz teh besed!... Zavedala se ni prav, kaj se je bilo zgodilo, a vest ji je rekla, da nekaj groznega, strašnega, nekaj, kar je bilo v živem nasprotju z vsem njenim dosedanjim žitjem, nekaj, kar jo je spravilo ob najlepše, ob najdražje, nekaj, kar je postalo lahko usodno zanjo...

"Marija, Marija, o Marija!" je ponavljala, kakor bi hotela prisiliti božjo porodnico, da bi storila čudež nad njo, da bi ji izprosila nazaj vse tisto, kar je bila tako nenadoma izgubila...

A poteze v Marijinem obrazu so ostale mrzle, trde, neizprosne!

Brez tolažbe se vzdigne in jame teči proti domu... Oče in mati sta bila že povečarjala... Na mizi je stala še skleda z ostankom jedi, ki je čakala nje... Na svoj pozdrav ni dobila nikakega odgovora; iz tega je sklepala, da sta se oče in mati že prepirala radi njene zakasnitve.

Da bi pretrgala neprijetni molk ter se obenem opravičila, odpre molitveno knjižico ter položi podobico, katero ji je bil dal župnik, na mizo.

"Glejte, kaj sem dobila od gospoda župnika!" reče, posiljeno se smejoč, ter se plašno ozre najprej na mater, potem pa še na očeta, kakor bi se hotela prepričati, kak vtisk napravi to na enega ali drugega.

Materino lice je postalo takoj prijaznejše ... Da je le slišala imenovati župnika, pa je bila potolažena... Drugače pa oče!... Dolgo že mu je presedalo to, kar se je godilo v njegovi hiši. Često že je hotel nastopiti, a premagal se je vselej. Hotel ni, da bi se mu bilo očitalo, da krati ženi ali hčeri prostost v verskih stvareh. Akoravno so mu bile vse tiste novotarije župnikove zoprne, vendar ni ne eni ni drugi vsiljeval svojega prepričanja... Vedel je, kaj je ženska, in ni jima hotel težiti srca. Pustil ju je v miru, in imel je potrpljenje ž njima do skrajnosti... Vsled tega pa, da mu je bila ostala danes hči tako dolgo z doma, je prekipela njegova nejevolja. Vedel je, da je nevarno, če hodi dekle samo tako pozno domov. Vsa tista pritajena in tako dolgo zadržana jeza je bruhnila zdaj iz njega. Tja stopi k mizi, pograbi podobico, jo raztrga na drobne kosce ter zažene skozi okno.

"Tu imaš svojo podobico!" zakriči z vprav groznim glasom. "Odslej ne boš več služila takih stvari!... Hodila boš poslej z mano v cerkev in iz cerkve!... Podobice pa naj dobivajo druge, ako hočejo..."

(Dalje prihodnjič.)

VELIKI IZLET

O PRILIKI TISOČLETNICE
TRETJI HRVATSKI VSESOKOLSKI IZLET
v
ZAGREBU
Z VELIKIM BRZOPARNIKOM
AQUITANIA KATERI ODPLUJE IZ NEW YORKA **29. JULIJA**

Znižane cene tretjega razreda "iz New Yorka v domovino in nazaj" sijajen sprejem se pripravlja izletnikom tega parnika.

Za nadaljna pojasnila se obrnite na naše zastopnike v vašem mestu.

CUNARD LINE
140 So. Dearborn St. Chicago, Ill.

LAHKO SE REŠITE SKRBI

in strahu za vaše vrednostne papirje, bonde, dragocenosti itd., ako si nabavite enega naših varnostnih predalov (Safety Box). Za samo tri dolarje letno, to je manj kot en cent dnevno, si lahko najamete en predal v naši protiognju varnostni shrambi.

Glavnica in preostatek $2,000,000

KASPAR AMERICAN STATE BANK

1900 Blue Island Ave., vogal 19. ulice
CHICAGO - - - - ILLINOIS

VARNA BANKA ZA VLAGANJE IN INVESTIRANJE VAŠEGA DENARJA